

พัฒนาการของการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมไทย Development of Government, Economy and Society of Thailand

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ (ศรียอด)

Phramaha Supat Nantapanya (Sriyort)

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Doctor of Public Administration Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Received: September 18, 2018

Revised: October 15, 2018

Accepted: October 16, 2018

บทคัดย่อ

พัฒนาการของการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมของไทย เป็นการกล่าวถึงการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมของไทยตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงปัจจุบัน บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมไทย ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบ ด้านการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมของไทยในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในลักษณะการปกครองไทย เศรษฐกิจไทย พัฒนาการทางเศรษฐกิจของไทยในทางที่ดีขึ้นมากกว่าอดีต

คำสำคัญ: การพัฒนา, การปกครอง, เศรษฐกิจ, สังคม

Abstracts

Development of Government, Economy and and Society of Thailand that refers to the Government, Economy and Society of Thailand during the Sukhothai, Ayutthaya to the present. Therefore, this article aims to the factors effecting of Development of Government, Economy and Society of Thailand and the effecting to Thailand's economy, moreover Thai society is forward to the Asean community and bringing to the change of Development of Governance and Society of Thailand are well more than period.

Keywords: Development, Government, Economy, Society

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมายาวนานชาติหนึ่ง แม้ว่าหลักฐานเกี่ยวกับปฐมกำเนิดของชาติไทยจะไม่สามารถยืนยันได้แน่ชัดว่า ชาชาติไทยเป็นผู้ที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีนแถบ

มณฑลยูนนาน หรือมีรากอยู่ในสุวรรณภูมิแห่งนี้มาแต่เก่าก่อนก็ตาม การศึกษาวิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองสมควรจะเริ่มต้นตั้งแต่ประเทศไทยตั้งอาณาจักรมั่นคงขึ้นในแหลมทอง เมื่อ พ.ศ. 1781 อาณาจักรแรกของชาติไทย

คือ อาณาจักรสุโขทัย ซึ่งสถาปนาโดยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ต้นราชวงศ์พระร่วง ประกาศตนเป็นอิสระจากขอม ซึ่งยึดครองดินแดนแถบนั้นอยู่ในสมัยนั้น

การเมืองการปกครองไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนหน้ามีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 อยู่ในรูปแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับระบอบเผด็จการ เพราะใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น พระมหากษัตริย์ได้อำนาจมาด้วยการสืบสันตติวงศ์ หรือการปราบดาภิเษก ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการสถาปนาหรือคัดเลือกพระมหากษัตริย์เลย

เศรษฐกิจสังคมไทยเป็นกระบวนการที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่ในสภาพที่เราเข้าใจในปัจจุบัน (ธนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2554) เศรษฐกิจไทยมีลักษณะเฉพาะเจาะจงที่ต่างจากประเทศอื่นในเอเชีย แอฟริกา ลาตินอเมริกา การที่นักวิชาการตะวันตกกระแสหลักมักชอบกล่าวรวมๆ ว่าในอดีตประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายรวมทั้งประเทศไทยล้วนเป็นประเทศด้อยพัฒนาล้าหลัง และปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัยตามประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมตะวันตก จึงเป็นการสรุปจากปรากฏการณ์บางอย่างในปัจจุบันอย่างรีบด่วนเกินไปและไม่ถูกต้องมากนัก (ธนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2554)

เศรษฐกิจสังคมไทยในอดีตจะด้อยพัฒนาหรือไม่อย่างไร ขึ้นอยู่กับการให้คำนิยามว่าความด้อยพัฒนาและการพัฒนาคืออะไร หากเรานิยามแบบตะวันตกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมคือ การพัฒนาแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกที่ต้องมีการผลิตและบริโภคสินค้าในระบบตลาด ผู้คนมีรายได้บริโภคมากก็จะมองว่า ประเทศไทยในสมัยก่อนการพัฒนาแบบทุนนิยมนั้นเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนาล้าหลังมาโดยตลอด

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมไทย

1.1 ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่ของการตั้งของประเทศ

ราชอาณาจักรไทยหรือที่เรียกกันว่า “ประเทศไทย” นั้น มีที่ตั้งอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีนซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย มีตำแหน่งพิกัดทางภูมิศาสตร์ที่ละติจูด

5 องศา 37 ลิปดาเหนือถึง 20 องศา 28 ลิปดาเหนือ จึงอยู่ในเขตร้อน ทำให้มีอุณหภูมิสูงตลอดปี และมีตำแหน่งลองจิจูดที่ 97 องศา 21 ลิปดาตะวันออกถึง 105 องศา 37 ลิปดาตะวันออก

ประเทศไทยมีพิกัดภูมิศาสตร์ ดังนี้
จุดเหนือสุด พื้นที่อำเภอแม่สาย จ.เชียงราย ละติจูด 99 องศา 58 ลิปดาตะวันออก จุดใต้สุด พื้นที่อำเภอเบตง จ.ยะลา ละติจูดที่ 5 องศา 37 ลิปดาเหนือ และลองจิจูด 101 องศา 08 ลิปดาตะวันออก จุดตะวันออกสุด พื้นที่อำเภอศรีเมืองใหม่ จ.อุบลราชธานี ละติจูด 15 องศา 38 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 105 องศา 37 ลิปดาตะวันออก จุดตะวันตกสุด พื้นที่ อ. แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน ละติจูด 18 องศา 34 ลิปดาเหนือและลองจิจูดที่ 97 องศา 21 ลิปดาตะวันออก

รูปร่าง ประเทศไทยมีลักษณะคล้ายขวาน โดยภาคใต้มีลักษณะเป็นด้ามขวาน แนวด้านตะวันตก มีลักษณะเป็นสันขวาน ภาคเหนือเป็นหัวขวาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นคมขวาน จากลักษณะดังกล่าว ความยาวตั้งแต่เหนือสุดถึงใต้สุด ซึ่งวัดจากอ.แม่สาย จ.เชียงราย ไปจนถึง อ.เบตง จ.ยะลา มีความยาว 1,650 กิโลเมตร ส่วนที่กว้างสุดจากตะวันตกไปตะวันออก โดยวัดจากอำเภอสังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ไปยัง อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี เป็นระยะทาง 800 กิโลเมตร ส่วนที่แคบที่สุดของประเทศ อยู่ที่ตำบลคลองวาฬ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ วัดระยะจากชายแดนสหภาพพม่าไปจนถึงทะเลอ่าวไทย มีระยะทาง 10.6 กิโลเมตร แต่ส่วนที่แคบสุดของแหลมมลายูแผ่นดินระหว่างอ่าวไทยและทะเลอันดามันเรียกว่า “คอคอตกกระ” อยู่ในพื้นที่ของ จ.ระนองกับชุมพร มีระยะทาง 50 กิโลเมตร

อาณาเขตและเขตแดน การแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ โดยทั่วไปใช้ลักษณะทางธรรมชาติเป็นแนวกำหนด เช่น บริเวณชายแดนที่เป็นภูเขาจะใช้แนวสันปันน้ำ บริเวณที่เป็นแม่น้ำและคลองจะใช้ร่องน้ำลึก แต่หากเป็นที่ราบหรือพื้นที่ที่มีการตกลงในสัญญาจะใช้หลักเขต หรือบางแห่งสร้างเป็นกำแพงหรือรั้วลวดหนาม

ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ดังนี้

1. ด้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีชายแดนติดต่อกับประเทศไทยนับตั้งแต่บริเวณสามเหลี่ยม

ทองคำ จ. เชียงราย ผ่าน จ. พะเยา น่าน เลย หนองคาย โดยมีพื้นที่ชายแดนที่เป็นภูเขา แม่น้ำ และที่ราบแม่น้ำโขง

2. ด้านสหภาพพม่า มีชายแดนติดต่อกับประเทศไทยนับตั้งแต่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ บ้านสบรวก

อ. เชียงแสน จ. เชียงราย ลัดเลาะชายแดนที่เป็นภูเขาและแม่น้ำผ่าน จ. เชียงใหม่ ตาก รามบุรี บริเวณที่เป็นภูเขาใช้สันปันน้ำเป็นแนวเขต บริเวณที่มีแม่น้ำไหลใช้ร่องน้ำลึกเป็นแนวเขต เนื่องจากตะเข็บชายแดนด้านนี้มีชนกลุ่มน้อยของพม่าหลายเผ่า

3. ด้านราชอาณาจักรกัมพูชา มีชายแดนติดต่อกับประเทศไทยนับตั้งแต่ช่องบก (สามเหลี่ยมมรกต) อ. น้ำยืน จ. อุบลราชธานี ผ่าน จ. ศรีสะเกษ สุรินทร์ บริเวณชายแดนตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทิวเขาพนมดงรักเป็นชายแดน แถบ จ. สระแก้วบริเวณชายแดนแถบตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทิวเขาพนมดงรักเป็นเขตแดน แถบ จ. สระแก้วเป็นที่ราบและคลอง จึงเป็นเส้นทางเดินติดต่ออันสะดวกพื้นที่แถบนี้เรียกว่า ฉนวนไทย

4. ด้านมาเลเซีย มีชายแดนติดต่อกับประเทศไทยนับตั้งแต่จังหวัดสตูล สงขลา ยะลา และนราธิวาส มีรั้วคอนกรีตที่ จ. สตูล นอกจากนั้นใช้ทิวเขาสันกาลาคีรีและแม่น้ำโก-ลก กำหนดเขตแดน ชายแดนด้านนี้มีเส้นทางคมนาคมที่ติดต่อกันได้สะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ ทำให้มีการติดต่อไปมาหาสู่กันสะดวกในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาชายแดนด้านนี้ เช่น การลักลอบขนของหนีภาษี ปัญหาการทำประมง

1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการปกครองของไทย

ลักษณะการปกครองของไทยสมัยสุโขทัย

ลักษณะการปกครองจะเป็นแบบ “บิดาปกครองบุตร” คือ พระมหากษัตริย์จะถือพระองค์เป็นพ่อของราษฎรมีหน้าที่ให้ความคุ้มครอง ปกป้อง และส่งเสริมความสมบูรณ์พูนสุขให้ราษฎรส่วนการปกครองอาณาจักรสุโขทัย แบ่งการปกครอง ดังนี้ การปกครองราชธานี พระมหากษัตริย์ดำเนินปกครองเอง และเป็นศูนย์กลางการปกครองอำนาจการวินิจฉัยสั่งการอยู่ที่เมืองหลวง การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งหัวเมืองการปกครองออกเป็น 3 ประเภท คือ หัวเมืองชั้นใน ได้แก่ เมืองหน้าด่าน หรือเมืองลูกหลวง จัดเป็นเมืองในเขตรอบพระราชธานี 4 ด้าน คือ เมืองศรีสัชนาลัย (สวรรคโลก) สองแคว (พิษณุโลก) สระ

หลวง (พิจิตร) ชากังราว (กำแพงเพชร) หัวเมืองชั้นนอก หรือเมืองพระยามหานคร ที่มีผู้ปกครองดูแลที่ขึ้นตรงต่อสุโขทัย แต่อยู่ไกลออกไป เช่น เมืองแพรก (สุพรรณบุรี) อุทอง (สุพรรณบุรี) ราชบุรี ตะนาวศรี แพร่ หล่มสักเพชรบูรณ์ ศรีเทพเมืองประเทศราช ส่วนใหญ่เป็นเมืองที่ชาวต่างชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม มีกษัตริย์ปกครองแต่ขึ้นกับสุโขทัยในฐานะประเทศราช เช่น นครศรีธรรมราช ยะโฮร์ ทวาย เมะตะมะ หงสาวดี น่าน เวียงจันทน์ (นิวัฒน์ไชยโคตร, 2558)

ลักษณะการปกครองของไทยสมัยอยุธยา

การปกครองของอยุธยาจะมีลักษณะแตกต่างจากสมัยสุโขทัยกล่าวคือพระมหากษัตริย์จะมีพระราชอำนาจมากและได้รับการเปรียบเทียบกับสมมติเทพ ลักษณะการปกครองเป็นแบบเทวสิทธิ์ ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากขอมและอินเดีย ยึดหลักการปกครองแบบนายปกครองบ่าว เจ้าปกครองข้า กษัตริย์ทรงมีฐานะเป็นเทวราชหรือสมมติเทพเป็นเจ้าชีวิต ลักษณะความสัมพันธ์ของพระมหากษัตริย์กับราษฎรไม่ได้ใกล้ชิดเหมือนกับสมัยสุโขทัย สมัยพระเจ้าอู่ทองมีการจัดระเบียบการปกครองส่วนกลางแบบ จตุสดมภ์ คือ เวียง วัง คลัง นา

ลักษณะการปกครองของไทยสมัยกรุงรัตนสินทร์

ตอนต้น

การดำเนินการด้านการปกครอง ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงใช้ในการปกครองประเทศนั้น ทรงเอาแบบอย่างซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดและเด็ดขาดในการปกครองประเทศ มีอัครมหาเสนาบดี 2 ตำแหน่ง คือ สมุหพระกลาโหม และ สมุหนายก ตำแหน่งสมุหนายก มีเสนาบดี 4 ตำแหน่ง ที่เรียกว่า จตุสดมภ์ ขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาโดยตรงที่แตกต่างออกไปคือ ทรงแบ่งการปกครองพระราชอาณาเขตออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนหัวเมือง และการปกครองเมืองประเทศราช (ประเสริฐ วิทยารัฐและคณะ, 2542)

การปกครองส่วนกลาง สมุหพระกลาโหม มียศและพระราชทินนามว่า เจ้าพระยามหาเสนา ใช้ตราคชสีห์เป็นตราประจำตำแหน่งมีอำนาจบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่าย

ได้ทั้งด้านการทหารและพลเรือน สมุหนายก มียศและพระราชทินนามไม่ทรงกำหนดแน่นอน ที่ใช้อยู่ได้แก่ เจ้าพระยาจักรี บดินทร์เดชาฯ รัชดาพิพิธ ฯลฯ ใช้ตราราชสีห์เป็นตราประจำตำแหน่ง มีอำนาจบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือและอีสานทั้งด้านการทหารและพลเรือน จตุสดมภ์ มีดังนี้

1. กรมเวียง หรือ กรมเมือง เสนาบดี คือ เจ้าพระยาอมราช มีตราพระยมทรงสิงห์เป็นตราประจำตำแหน่ง มีหน้าที่ดูแลกิจการทั่วไปในพระนคร

2. กรมวัง เสนาบดี คือ พระยารัชมังคลาไชยธรพญาพิทยะดาหรงพระนันทิการ (พระโค) เป็นตราประจำตำแหน่ง มีหน้าที่ดูแลพระราชวังและตั้งศาลชำระความ

3. กรมคลัง หรือ กรมท่า ใช้ตราบัวแก้ว เป็นตราประจำตำแหน่ง มีเสนาบดีดำรงตำแหน่งตามหน้าที่รับผิดชอบคือ

- ฝ่ายการเงิน ตำแหน่งเสนาบดีคือ พระยาราชภักดี
- ฝ่ายการต่างประเทศ ตำแหน่งเสนาบดีคือ พระยาศรีพิพัฒน์
- ฝ่ายตรวจบัญชีและดูแลหัวเมืองชายทะเลตะวันออก ตำแหน่งเสนาบดีคือ พระยาพระคลัง

4. กรมนา เสนาบดีมีตำแหน่ง พระยาพลเทพ ใช้ตราพระพิรุณทรงนาค เป็นตราประจำตำแหน่ง มีหน้าที่ดูแลนาหลวง เก็บภาษีข้าว และพิจารณาคดีความเกี่ยวกับที่นา (ประเสริฐ วิทยารัฐและคณะ, 2542)

การปกครองหัวเมือง คือ การบริหารราชการแผ่นดินในหัวเมืองต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นหัวเมืองชั้นในและหัวเมืองชั้นนอก หัวเมืองชั้นใน (เดิมเรียกว่า เมืองลูกหลวง หรือ เมืองหน้าด่าน) ได้แก่ หัวเมืองที่กระจายอยู่รายล้อมเมืองหลวง ถือเป็นเมืองบริวารของเมืองหลวง ไม่มีศักดิ์เป็นเมืองอย่างแท้จริง เพราะไม่มี เจ้าเมือง มีเพียง ผู้รั้ง (ซึ่งไม่มีอำนาจอย่างเจ้าเมือง จะต้องฟังคำสั่งจากเมืองหลวง) หัวเมืองชั้นนอก ได้แก่ เมืองทั้งปวง(นอกจากเมืองหลวง เมืองชั้นใน และเมืองประเทศราช) เมืองเหล่านี้จัดแบ่งระดับเป็นเมืองชั้น เอก โท ตรี ตามขนาด จำนวนพลเมืองและความสำคัญ แต่ละเมืองยังอาจมีเมืองเล็กๆ(เมืองจัตวา) อยู่ได้สังกัดได้อีกด้วย เจ้าเมืองของเมืองเหล่านี้ มีอำนาจสิทธิ์ขาดในเมืองของตน แต่ต้องปฏิบัติตามพระบรมราชโองการและนโยบายของรัฐบาลที่เมืองหลวง ตามเขตการรับผิดชอบคือ หัวเมืองเหนือและอีสาน อยู่ในความรับผิดชอบของสมุหนายก หัวเมืองใต้ (ตั้งแต่เมืองเพชรบุรีลงไป) อยู่ใน

ความรับผิดชอบของ สมุหพระกลาโหม หัวเมืองชายทะเลตะวันออก (นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สาครบุรี ชลบุรี บางละมุง ระยอง จันทบุรี และตราด) อยู่ในความรับผิดชอบของ เสนาบดีกรมพระคลัง คือ พระยาพระคลัง(ประเสริฐ วิทยารัฐและคณะ, 2542)

ลักษณะการปกครองของไทยหลังการปฏิวัติ 2475

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ อำนาจอธิปไตย เป็นของปวงชนชาวไทยและเป็นอำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศ ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา รัฐบาลและศาล ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ประชาชนเลือกตัวแทนในการบริหารประเทศ ซึ่งเรียกว่า รัฐบาล หรือคณะรัฐมนตรีในการบริหารราชการแผ่นดิน แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ การปกครองส่วนกลาง แบ่งเป็น กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งเป็น จังหวัด และอำเภอ การปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยเป็นไปอย่างสงบ ไม่รุนแรงเหมือนบางประเทศ แต่อย่างไรก็ตามลักษณะการเมืองการปกครอง มิได้เป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ อำนาจบางส่วนตกอยู่กับผู้นำทางการเมือง หรือผู้บริหารประเทศ มีการขัดแย้งกันในด้านนโยบาย มีการแย่งชิงผลประโยชน์ เป็นเหตุให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหารขึ้นหลายครั้ง ระบบการปกครองของไทยจึงมีลักษณะกลับไปกลับมา ระหว่างประชาธิปไตยกับกษัตริย์ (การปกครองโดยคณะปฏิวัติ)

ลักษณะการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดย คณะราษฎร ซึ่งนำโดยพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่สุดในการเมืองการปกครองของไทย เพราะเป็นการเปลี่ยนจากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยรัฐธรรมนูญมีเป้าหมายจะสถาปนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นหลักในการปกครอง

เมื่อคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ได้สำเร็จแล้วก็มีมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก แม้จะเป็นกฎหมายที่ใช้ชั่วคราวก็ตาม และหลังจากนั้นประเทศไทยก็ปกครองโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักมาโดยตลอด แม้จะมีการยุบเลิกรัฐธรรมนูญบ้างก็เป็นการชั่วคราวชั่วคราว ในที่สุดก็ต้องมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาทดแทนเสมอไป คงกล่าวได้ว่า การปกครองของไทยนั้นพยายามที่จะยึดหลักการปกครองโดยกฎหมาย คือ ให้มีบทบัญญัติ กฎเกณฑ์ กติกาที่แน่นอนเป็นแนวทางในการปกครอง

ประเทศไทยมีการใช้รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครอง จนกระทั่งถึงฉบับปัจจุบันทุกฉบับจะประกาศเจตนารมณ์ที่จะสร้างการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขขึ้น แม้บทบัญญัติของธรรมนูญแต่ละฉบับจะเป็นประชาธิปไตยไม่สมบูรณ์ตามหลักสากล เช่นในทุกฉบับจะต้องมีสมาชิกรัฐสภาประเภทแต่งตั้งเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยร่วมกันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งอยู่เสมอ รัฐสภาบางสมัยมีสมาชิกที่มาจากแต่งตั้งทั้งหมด เป็นต้น ก็เป็นเพราะเหตุผลและความจำเป็นบางประการตามสถานการณ์ในขณะนั้น

การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกฉบับประกาศเจตนารมณ์ไว้ชัดเจนว่าต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งอาจวิเคราะห์แยกแยะหลักการสำคัญๆ ของการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยได้ดังนี้

1. อำนาจอธิปไตยและการใช้อำนาจอธิปไตย รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกฉบับ กำหนดอำนาจอธิปไตยซึ่งถือเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองให้มีการแบ่งแยกการใช้ออกเป็น 3 ส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติหรืออำนาจในการออกกฎหมาย อำนาจบริหาร หรืออำนาจในการนำกฎหมายไปบังคับใช้ และบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชนและอำนาจตุลาการ หรืออำนาจในการตัดสินคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย เมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น องค์การที่ใช้อำนาจทั้ง 3 ส่วนนี้ คือ รัฐสภา เป็นใช้อำนาจนิติบัญญัติ รัฐบาล หรือคณะรัฐมนตรีเป็นใช้อำนาจบริหาร และ ศาล

เป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ โดยใช้ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์การกำหนดให้มีการแยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ส่วน และให้องค์กร 3 ฝ่าย รับผิดชอบไปองค์กรแต่ละส่วนนี้ เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยที่ไม่ต้องการให้มีการรวมอำนาจแต่ต้องการให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน เพราะถ้าให้องค์กรใดเป็นผู้ใช้อำนาจมากกว่าหนึ่งส่วนแล้วอาจเป็นช่องทางให้เกิดการใช้อำนาจแบบเผด็จการได้ เช่น ถ้าให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร คณะรัฐมนตรีก็จะออกกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และนำกฎหมายนั้นไปบังคับใช้เพื่อประโยชน์ของตนเพียงฝ่ายเดียว การแยกอำนาจนั้นเป็นหลักประกันให้มีการคานอำนาจซึ่งกันและกัน และป้องกันการใช้อำนาจเผด็จการ

2. รูปของรัฐ ประเทศไทยจัดว่าเป็นรัฐเดี่ยว รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกฉบับกำหนดไว้ว่า ประเทศไทยเป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ ศูนย์อำนาจทางการเมืองและการปกครองมาจากแหล่งเดียวกับประชาชนทั้งหมดอยู่ภายใต้เอกราชซึ่งจะต้องปฏิบัติตามอำนาจหนึ่งอำนาจเดียว พร้อมทั้งอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและกฎหมายเดียวกันการใช้อำนาจอธิปไตยทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ การปกครองภายในประเทศแม้จะมีการแบ่งอำนาจการปกครองไปตามเขตการปกครอง เช่น จังหวัด อำเภอ ก็เป็นเพียงการแบ่งอำนาจตามลักษณะการปกครองส่วนภูมิภาคเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในส่วนกลางและความสะดวกของประชาชนในการรับบริการจากรัฐ อำนาจที่แท้จริงยังคงอยู่ที่รัฐบาลในส่วนกลาง หน่วยงานในภูมิภาคเป็นเพียงผู้รับเอาไปปฏิบัติเท่านั้น ไม่สามารถที่จะกำหนดการดำเนินการในความรับผิดชอบของตนโดยอิสระ

การปกครองระดับท้องถิ่น อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล รวมทั้งการปกครองกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา นั้น แม้จะมีอิสระพอสมควรในการดำเนินการ และมีการเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง มีลักษณะในการกระจายอำนาจ การปกครองแต่ก็ยังไม่เป็นอิสระหรือการปกครองตนเองอย่างแท้จริง รัฐบาลในส่วนกลางยังมีส่วนเข้าไปควบคุมหรือร่วมในการดำเนินการอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามการปกครองระดับท้องถิ่นนี้มีส่วนในการฝึกประชาชนให้รู้จัก

การปกครองตนเองตามหลักการประชาธิปไตย

3. ประมุขแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองทุกฉบับกำหนดรูปแบบการปกครองไว้ว่าเป็น แบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และ กำหนดไว้อย่างชัดเจน เทิดทูนพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุด ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้ รัฐธรรมนูญกำหนดว่า ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้ พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ จึงมีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญโดยปกติรัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของประชาชนโดยใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการผ่านทางศาล การกำหนดเช่นนี้ หมายความว่าอำนาจต่างๆ จะใช้ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ซึ่งในความเป็นจริงอำนาจเหล่านี้มีองค์กรเป็นผู้ใช้ ฉะนั้นการที่บัญญัติว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการผ่านทางองค์กรต่างๆ นั้นจึงเป็นการเฉลิมพระเกียรติ แต่อำนาจที่แท้จริงอยู่ที่องค์กร ที่เป็นผู้พิจารณาขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่งพระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ จะได้รับการเชิดชูให้อยู่เหนือการเมือง และกำหนดให้มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการในการปฏิบัติการทางการเมืองทุกอย่าง แต่พระมหากษัตริย์ก็ทรงมีพระราชอำนาจบางประการที่ได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญ และเป็นพระราชอำนาจที่ทรงใช้ได้ตามพระราชอัธยาศัยจริงๆ ได้แก่ การตั้งคณะองคมนตรี การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น

พระราชอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง คือ พระราชอำนาจในการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงไม่เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการเห็นชอบของรัฐสภามาแล้ว และนายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้ ก็อาจใช้พระราชอำนาจยับยั้งเสียก็ได้ ซึ่งรัฐสภาจะต้องนำร่างพระราชบัญญัติที่ถูกยับยั้งนั้นไปพิจารณาใหม่

1.3 ปัจจัยที่ส่งผลทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของไทย

ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย ขึ้นอยู่กับอาชีพหลักของราษฎร คือ การเกษตรกรรม หัตถกรรม และ ค้าขาย การเกษตร อาชีพหลักของ ชาวสุโขทัย คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน และการเลี้ยงสัตว์ ชาวสุโขทัย มีการสร้างระบบชลประทานที่เป็น พื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เนื่องจากสุโขทัยมีปัญหาความแห้งแล้งในฤดูแล้ง เพราะดินเป็นดินปนทราย ทำให้ดินไม่อุ้มน้ำ จึงมีการสร้างเขื่อนดินทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมือง สุโขทัย เขื่อนดินนี้ เรียกว่า สรีดภงส์ หรือ ทำนบพระร่วง สำหรับเก็บกักน้ำไว้ภายในหุบเขา และ ขนระบายน้ำเข้าไปใช้ภายในตัวเมือง และ บริเวณใกล้เคียงตัวเมือง นอกจากนี้ภายในตัวเมืองยังมีการขุดสระน้ำที่เรียกว่า สระพัง เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้สอย พืชที่ปลูกมาก คือ ข้าว รองลงมาเป็นผลไม้ เช่น มะม่วง มะขาม มะพร้าว หนากพลู เป็นต้น โดยพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณที่ราบลุ่มทางแถบเมืองศรีสัชนาลัย ชากังราว สองแคว และนครชุม

อุตสาหกรรมผลผลิตทางด้าน อุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงมากของสุโขทัยคือ เครื่องสังคโลก มีแหล่งผลิตอยู่ที่เมืองศรีสัชนาลัย และเมืองสุโขทัย สินค้าเครื่องสังคโลกที่ผลิต ได้แก่ ถ้วย โถ จาน ไห กระปุก เป็นต้น นอกจากนี้ค้าขายกันภายในประเทศแล้ว ยังส่งออกไปขายต่างประเทศอีกด้วย ซึ่งจากการสำรวจทางโบราณคดีได้พบแหล่งเตาเผามากมาย โดยเฉพาะบริเวณทิศเหนือนอกกำแพงเมืองสุโขทัย น้ำโจน และเมืองศรีสัชนาลัย ริมฝั่งแม่น้ำยมที่รู้จักกันดี คือ เตาทุเรียงสุโขทัย เตาทุเรียงป่ายาง และเตาทุเรียงเกาะน้อย

การค้าขายการค้าขายในสุโขทัยมีการค้าขายอยู่ 2 ประเภท คือการค้าขายภายในอาณาจักรและการค้าขายกับต่างประเทศการค้าภายในอาณาจักร เป็นการค้าแบบเสรี มีตลาดเป็นศูนย์กลางการค้า เรียกว่า ปสาน ไว้สำหรับประชาชนจากถิ่นต่าง ๆ ที่เดินทางมาแลกเปลี่ยนสินค้ากัน การค้าขายระหว่างเมืองจะไม่มีภาษีผ่านด่าน ที่เรียกว่า จกอบ ดังศิลาจารึก กล่าวว่า เจ้าเมืองบ่อเอจกอบในไพร่ลู่ทาง ทำให้ประชาชนค้าขายได้อย่างเสรี

ลักษณะทางเศรษฐกิจสมัยอาณาจักรอยุธยา
เศรษฐกิจของอยุธยาขึ้น อยู่กับการเกษตร และการค้ากับต่างประเทศ ความรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยาเป็นผลมาจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจการค้าเน้นงานด้านเศรษฐกิจของอยุธยามีลักษณะเป็นการค้าแบบผูกขาดและ

การค้าสำเภากลางกับต่างประเทศ ซึ่งทำรายได้จำนวนมาก แก่อยุธยา การค้ากับต่างประเทศซึ่งทำรายได้จำนวนมากแก่ออยุธยา การค้ากับต่างประเทศเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่นำความมั่งคั่งมาสู่ประเทศ กรมพระคลังสินค้าทำหน้าที่ดูแลการค้าผูกขาดและจัดเรือสำเภากลางไปค้าขายกับเมืองต่างๆ คนอยุธยาทำเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการเพาะปลูกสำคัญ อาทิ ข้าว พืชและผลไม้ชนิดอื่น เช่น ทุเรียน มะพร้าว ส้ม มะม่วง และมังคุด เป็นต้นนอกจากการเกษตร คนอยุธยายังมีฝีมือเรื่องงานหัตถกรรมด้วยเช่นกัน โดยมีชุมชนช่างฝีมือที่เป็นแรงงานชั้นดีและผลิตสินค้าออกขายอยู่หลายชุมชน อาทิ ย่านตำบลบ้านกระเบื้อง บ้านศาลาปูน ตลาดตะกั่ว และย่านตำบลบ้านหม้อ ฯลฯ รายได้หลักของกรุงศรีอยุธยาหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 คือการค้า สังเกตได้จากเริ่มมีไพร่ส่วยเกิดขึ้นหลังจากกลางพุทธศตวรรษที่ 22

ลักษณะทางเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (open economy) คือเป็นประเทศที่ติดต่อทำการซื้อขายสินค้าและบริการกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าระหว่างประเทศจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกในการพัฒนาและนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศ รวมทั้งมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นปีที่รัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 มาเป็นแนวทางในประเทศ การค้าระหว่างประเทศของไทยที่ผ่านประเทศไทยส่วนใหญ่จะขาดดุลการค้า และได้ดุลการค้าการชำระเงินเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสินค้าส่งออกของไทยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตรกรรม ได้แก่ ข้าว ยางพารา ไม้สัก ติบูก ข้าวโพด ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง กุ้งสด ทุเรียน มังคุดและที่ส่งออกมากขึ้นโดยเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ ซีเมนต์ อัญมณี ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ผ้าไหมไทย แต่ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็ได้นำเข้าสินค้าเยอะมาก เป็นเหตุให้เราขาดดุลการค้า สามารถจำแนกสินค้านำเข้าได้ดังนี้ สินค้าอุปโภคบริโภคประเภทอาหาร ผลิตภัณฑ์นม เครื่องดื่ม เครื่องใช้ในบ้าน มีแนวโน้มลดลง เพราะมีการผลิตทดแทนการนำเข้า และพัฒนาไปสู่การผลิตเพื่อการส่งออก สินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบ เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมภายใน มีแนวโน้มสูงขึ้น สินค้าประเภททุน ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องทุนแรง รถแทรกเตอร์ ปุ๋ยเคมี มีแนวโน้มสูงขึ้น สินค้าอื่นๆ ได้แก่

รถยนต์ เชื้อเพลิง อะไหล่รถยนต์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ในรอบระยะ 10 ปีที่ผ่านมาอัตราการนำเข้าสินค้าของไทยสูงมากขึ้น เนื่องจากการเร่งพัฒนาประเทศมีความจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าทุนมากขึ้น การบริโภคของคนในประเทศเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากพฤติกรรมการบริโภคเลียนแบบ ซึ่งมักจะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยและมีราคาสูง นอกจากนี้ประเทศไทยส่งเสริมการค้าเสรี ควบคุมการนำเข้าเพียงไม่กี่รายการ จึงมีการนำเข้าสินค้าอย่างมาก จากสาเหตุเหล่านี้ เป็นเหตุให้ประเทศไทยขาดดุลการค้ามาตลอด

ภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองนั้น ย่อมก่อกำเนิดขึ้นได้ตลอดเวลาตามลักษณะแห่งปัจจัยในแต่ละด้าน สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ นับได้ว่ามีความสำคัญใหญ่หลวง จะมีผลกระทบเช่นไรต่อการดำรงชีพของประชาชนโดยส่วนรวมในแต่ละช่วงเวลา ตลอดจนจะต้องพิจารณาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยว่ามีแนวโน้มดำเนินไปอย่างไร ประสานสอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ ในขณะนั้นหรือไม่เพียงใด สมควรที่จะได้ปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องด้านใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมส่วนรวม โดยแท้จริง ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนี้ มีสาเหตุมาจากการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่มุ่งจะรักษาอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูง จึงทำให้มีการพึ่งพาปัจจัยภายนอกประเทศเกินสมควร จากการติดตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะคงอยู่ต่อไปและจะทวีความรุนแรงมากขึ้น หากไม่มีการปรับปรุงโครงสร้างการผลิต การนำเข้า และการส่งออก ตลอดจนการแก้ไขนโยบายเศรษฐกิจหลายๆ ด้านอย่างมีระเบียบแบบแผน ปัญหาเหล่านี้ก็จะยิ่งสะสมเพิ่มพูนขึ้นจนยากที่จะแก้ไข (พัชรี สุวรรณศรี และสุภัทธิน เปี่ยมสุวรรณกิจ, 2543)

1.4 โครงสร้างทางสังคมไทย

สังคมและวัฒนธรรมสมัยสุโขทัย

สุโขทัยเป็นอาณาจักรที่ก่อตั้งขึ้นภายหลังการกำจัดอิทธิพลของขอม การที่สุโขทัยสามารถกำจัดอิทธิพลของขอมไปได้ ย่อมแสดงว่าสังคมสุโขทัยเป็นสังคมที่มีความสมัครสมานสามัคคีเป็นอย่างดี การได้ผู้นำที่เก่งกล้าสามารถย่อมก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ประชาชนพลเมือง จึงทำให้มีการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ประกอบกับสังคมสุโขทัยยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ประชาชนได้รับการขัดเกลา

จิตใจให้มีความละเอียดอ่อนทั้งในแง่ของอารยธรรมและในแง่ของศิลปกรรม ทำให้สามารถสร้างสรรค์ศิลปวิทยา ซึ่งได้สั่งสมเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะชนชั้นทางสังคม สังคมสุโขทัยประกอบด้วยชนชั้นต่างๆ ดังนี้

1. พระมหากษัตริย์ เป็นประมุขของอาณาจักร เป็นผู้บำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร เป็นผู้ปกครองประเทศ และเป็นผู้นำทัพในยามเกิดสงคราม

2. เจ้านายหรือขุนนาง ได้แก่ กลุ่มพระราชวงศ์และข้าราชการซึ่งต่างมีหน้าที่ในการช่วยเหลือพระมหากษัตริย์ในการปกครองบ้านเมือง คำว่า เจ้า ขุน และ ลูกเจ้า ลูกขุน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มพระราชวงศ์เข้ามารับหน้าที่เป็นข้าราชการฝ่ายปกครอง

3. พระสงฆ์ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักในสังคมสุโขทัย วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของคนไม่จำกัดฐานะหรือเพศ พระมหากษัตริย์เป็นผู้อุปถัมภ์ พระพุทธศาสนา จึงปกป้องคุ้มครองและอุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วย กษัตริย์เจ้านายหรือขุนนาง และพระสงฆ์ จัดเป็นชนชั้นปกครอง

4. ประชาชน คำที่นำมาใช้เรียกชนชั้นนี้ ได้แก่ ท่วย ลูกบ้าน ลูกเมือง ไพร ไพรฟ้าข้าไท ประชาชนจัดเป็นชนชั้นถูกปกครอง ในยามสงบเป็นพลเรือน มีหน้าที่ประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัว และจะต้องสละแรงงานของตนทำงานให้แก่อาณาจักรที่เป็นสาธารณะและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ในยามสงครามชายฉกรรจ์จะต้องเป็นทหารเข้าร่วมต่อสู้ป้องกันอาณาจักร ประชาชนหรือไพร่เป็นชนกลุ่มใหญ่ของสังคม

ลักษณะทางสังคมสมัยอยุธยา

สังคมในสมัยอยุธยาเป็นสังคมที่มีการจัดระเบียบ โดยระบบมูลนาย – ไพร เป็นระบบควบคุมกำลังคน ระบบศักดินาเป็นกรอบที่ทำหน้าที่กำหนดสิทธิและหน้าที่พึงมีของบุคคลในสังคมอยุธยามีลักษณะของการแบ่งชนชั้นในสังคม และการควบคุมกำลังคนชัดเจนเคร่งครัด เป็นไปตามระบบมูลนายไพร่ ซึ่งมูลนายมีหน้าที่ควบคุมดูแลไพร่ คุ้มครองไพร่และไพร่จะตอบแทนโดยการให้ความจงรักภักดีและให้แรงงานแก่มูลนาย การแบ่งชนชั้นในสมัยอยุธยาแบ่งเป็นชนชั้นปกครองได้แก่ พระมหากษัตริย์ เจ้านาย ขุนนาง และชนชั้นใต้ปกครองได้แก่ ไพร ทาส ระบบสังคมของอาณาจักรอยุธยาเปิดโอกาสให้มีการเลื่อนฐานะทางสังคมได้ ระบบศักดินา หมายถึง ระบบสังคมที่มีการ

แบ่งชนชั้น ซึ่งกำหนดสิทธิหน้าที่และฐานะของแต่ละบุคคลในสังคม ระบบศักดินาเป็นเรื่องกำหนดฐานะทางสังคมมากกว่าจะเป็นเรื่องของการถือครอง ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง คือ ระบบศักดินา ภาษาโบราณเรียกว่า พระไอยการตำแหน่งนาพลเรือน และพระไอยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง เป็นเครื่องมือการจัดระเบียบในสังคมโบราณเริ่มประกาศใช้เป็นกฎหมายแน่นอนในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991-2031)

แบ่งหน้าที่การควบคุมกำลังคนเป็นฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร กำหนดฐานะสิทธิและหน้าที่ของคนในสังคม โดยกำหนดจากสิทธิในการครอบครองที่ดินและผลประโยชน์ที่ได้รับจากแรงงานไพร่ทั้งนี้อาจไม่ได้ครอบครองที่ดินเท่าที่กำหนดจริง ศักดินาเป็นเครื่องมือในการวางหลักปฏิบัติระหว่างคนต่างๆ ในสังคม กำหนดข้อห้ามสำหรับบุคคลในสังคมใช้เป็นเกณฑ์ในการลงโทษตามกฎหมายในคดีความเดียวกัน กำหนดให้ผู้มีศักดินาส่งรับโทษมากกว่าศักดินาต่ำใช้ศักดินาสูงเป็นเกณฑ์ ผู้มีศักดินาเกินกว่า 400 จัดอยู่ในชนชั้นปกครอง ส่วนผู้มีศักดินาต่ำกว่า 400 จัดอยู่ในชนชั้นใต้ปกครอง

การแบ่งชนชั้นในสังคม ตามลำดับชั้นในระบบศักดินา พระมหากษัตริย์ เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เจ้าชีวิต เป็นผู้พระราชทานศักดินา มีศักดินาสูงสุดจนไม่อาจนับจำนวนได้

เจ้านาย มีการสืบสายเลือดได้ ได้รับเกียรติยศและอภิสิทธิ์มาตั้งแต่กำเนิด ยศของเจ้านาย มีสองประเภทคือ 1) สกุลยศ ได้รับตั้งแต่เกิด 2) อิสริยยศ เป็นยศที่ได้รับพระราชทานเมื่อมีความดีความชอบ

ขุนนางในสมัยอยุธยามีฐานะประกอบด้วย ยศราชทินนาม ตำแหน่ง ขุนนาง มีสิทธิทางสังคม สามารถควบคุมไพร่ ทั้งด้านแรงงานและผลผลิตตำแหน่งขุนนางไม่มีการสืบทอดในตระกูลแต่ลูกหลานมักได้รับราชการเป็นขุนนางเหมือนบรรพบุรุษ

ไพร่ เป็นบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของชนชั้นนาย มีความสำคัญในฐานะเป็นกำลังผลิตทางเศรษฐกิจ กำลังรบของแผ่นดินประชาชนทั้งชายและหญิงมีศักดินา 25 ไร่

ทาส เป็นกลุ่มชนในชนชั้นผู้ใต้ปกครองอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่มีอิสระในการดำเนินชีวิตแต่ต้องอยู่ในการควบคุมของนายทาสมีศักดินา 5 ไร่

ระบบมูลนาย – ไพร่

ระบบมูลนาย – ไพร่ คือ ระบบที่ใช้ในการควบคุมกำลังคน หรือแรงงานซึ่งเป็นพื้นฐานการผลิตด้านเศรษฐกิจและการเมือง ความจาก “กฎหมายลักษณะรับฟ้อง” แสดงให้เห็นว่าราษฎรทั่วไป ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามสังกัด คือ ไพร่หลวงและไพร่สม ต่อมาเมื่อการค้ากับต่างประเทศขยายตัวทำให้พันธะของไพร่หลวงที่มีต่อผู้มีอำนาจที่ห่างไกลแต่มีทรัพยากรที่ใช้เป็นสินค้าได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้ไพร่หลวงกลุ่มหนึ่งได้กลายมาเป็น ไพร่ส่วย ราษฎรทั่วไปหรือไพร่ต้องอยู่โดยมีการขึ้นสังกัดกรมกอง และลูกหลานของไพร่ต้องสังกัดกรมกองเช่นกัน หากไม่มีสังกัดกรมกองจะไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐระบบไพร่เป็นระบบที่ผูกพันกับท้องถิ่นเพื่อความสะดวกในการเรียกเกณฑ์แรงงานของราชสำนักราษฎรสามัญทั่วไปของอยุธยาไม่ได้มีเฉพาะไพร่ แต่ยังมี “ทาส” ซึ่งเป็นชนชั้นที่ต่ำกว่าไพร่ ทาสเป็นกลุ่มคนที่ไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานไปรับใช้ทางการเหมือนไพร่หลวง ทาสเป็นกลุ่มคนที่มีพันธะต่อเจ้าของหรือนายเงิน ในขณะที่ไพร่เป็นกลุ่มคนที่มีพันธะต่อมูลนายสิทธิของเจ้าของที่มีต่อทาสนั้นสูงมาก ทาสต้องสูญเสียแรงงานเป็นสิทธิขาดของนายตลอดชีวิตหรือจนกว่าจะไถ่ถอนตัวเองออกมาได้ ทาสถูกจ้างไปทำงานได้ แต่ต้องแจ้งขออนุญาตนายเงินก่อน หรือนายเงินอาจส่งทาสไปทำงานเพื่อนำเงินมาให้ นายเงินได้ นายเงินมีสิทธิทำโทษทาสให้หลายจำได้ แต่ไม่มีสิทธิทำให้ตาย ไม่เช่นนั้นนายเงินจะมีความผิดยกเว้นกรณีไปรบในสงครามแทนนายเงินจนถึงแก่ความตายไปเอง นายเงินไม่มีความผิดทาสในสมัยอยุธยาส่วนใหญ่เป็นทาสสินไถ่และทาสในเรือนเบี้ยจากหลักฐานพบว่าทาสจะมีหลักประกันที่มั่นคงกว่าไพร่เนื่องจากนายเงินต้องซบเลี้ยงทาสด้วย

ลักษณะทางสังคมไทยในปัจจุบัน

เป็นสังคมที่บุคคลสามารถเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ตนพอใจ ไม่ยึดถือว่าต้องปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน สังเกตได้จากค่านิยมของคนไทยหลายประการที่ขัดกันเองเช่น “ข้า ๆ ได้พร้าวสองเล่มงาม” ในขณะเดียวกันก็มีค่านิยมว่า “น้ำขึ้นให้รีบตัก” หรือ “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” เป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ที่ยึดมั่นในสิ่งใดหรือไม่จริงจั่งต่อสิ่งใดขอให้สบายก็แล้วกัน บุคคลจะทำตามความพอใจมากกว่าสังคม มีการยึดหยุ่น ไม่มีกฎตายตัวแต่ก็ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง หรือถึงกับทำให้เดือดร้อนจนอยู่ในสังคมนี้ได้ สังคม

ไทย (Thai Society) จัดเป็นรูปแบบสังคม เกษตรกรรม (Agrarian Society) ประมาณ ร้อยละ 80 ของประชากรทั่วประเทศทำการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์

ระบบสังคมไทย (Society system) อาจแบ่งเป็น 2 ระบบคือ

1. สังคมชนบท (Rural Society)
2. สังคมเมือง (Urban Society)

ทั้งสองระบบนี้เป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ และวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงน้อย จะเปลี่ยนแปลงน้อยจะเปลี่ยนแปลงเฉพาะ ผู้ที่อยู่ในเมืองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นเพียงคน กลุ่มน้อยของสังคมไทย เพราะประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในชนบททำการเกษตร ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีมีการศึกษา น้อยฐานะยากจน ไม่ค่อยยอมรับความคิดเห็นใหม่ ๆ ยึดถือเงินตราเกียรติ อำนาจ มีโครงสร้างของชนชั้นยกย่องความเป็นเจ้าคนนายคน ยึดบุคคลเป็นหลัก ยกย่องผู้อาวุโส

ลักษณะที่สำคัญของสังคมไทย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลัก มีนิสัยประนีประนอม มีนิสัยพึ่งพาอาศัยกัน ให้ความสำคัญระบบอุปถัมภ์ มีลักษณะนิสัยเรื่องเป็นเจ้าคนนายคน คือ ให้ความสำคัญกับลาภยศ มีความรักเทิดทูลพระมหากษัตริย์ นับถือพุทธศาสนา ไม่มีความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม

ลักษณะเด่นของสังคมไทย จากลักษณะสำคัญของสังคมไทยที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปลักษณะเด่นของสังคมไทยได้ดังนี้ (สำนักประชาสัมพันธ์เขต1 ขอนแก่น, 2559)

1. สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชากรร้อยละ 80 เป็นเกษตรกร
2. มีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ความรักความสามัคคี ของชาวไทย
3. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับนับถือ ประมาณร้อยละ 95 ส่วนศาสนาอื่นรองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู และศาสนาซิกข์
4. มีการอพยพแรงงานเข้าสู่ตัวเมือง เนื่องจากภัยแล้ง ทำการเกษตรไม่ได้
5. ประชาชนมีฐานะยากจน การศึกษาและโภชนาการยังอยู่ในระดับต่ำ
6. ความเจริญส่วนใหญ่จะอยู่ในเมืองหลวงและเขตเมืองใหญ่

7. ขอบความสนุกสนานรื่นเริง

ลักษณะสังคมชนบท (Rural Society) บางทีเรียกว่า สังคมแบบชาวบ้าน (Folk Society) ซึ่งจัดว่ามีความสำคัญที่สุดในสังคมไทย เพราะเป็นโครงสร้างหลักเกือบทั้งหมดของประเทศไทย อันมีผลมาจากพฤติกรรมทั้งทางขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ประชากรมีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ ประชากรอยู่ตามธรรมชาติ ไม้หนาแน่นมีการแข่งขันกันน้อยสภาพการครองชีพต่ำ ส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำให้ต้องพึ่งพาอาศัยแรงงานแลกเปลี่ยนกัน มีความใกล้ชิดกัน จึงมีความสนิทสนมกัน ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นเป็นหน่วยที่สำคัญทางเศรษฐกิจช่วยกันทำงานทำเครื่องมือ เครื่องใช้ทอผ้าเอง ทำอาหารเอง ชุมชนมักตั้งอยู่นอกเมือง เป็นหมู่บ้าน ตำบล กระจายอยู่ห่างกัน มีประชากรไม่หนาแน่นวัดและศาสนสถาน เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมศาสนา ในสมัยก่อนวัดเป็นแหล่งความรู้ อบรมบ่มนิสัย ปัจจุบันวัดก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ไม่น้อย ส่วนใหญ่ยึดมั่นอยู่กับขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงง่าย ๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยเรียบง่าย ค่านิยมในเรื่องคุณงามความดีในทางศาสนา เป็นตัวควบคุมความประพฤติทางสังคม

ลักษณะสังคมเมือง (Urban Society) จัดว่าเป็นสังคมที่มีความซับซ้อน เป็นศูนย์กลางทางความเจริญและความเสื่อมอยู่ด้วย เมืองเป็นสถานที่ตั้งถิ่นฐานอันถาวร หนาแน่นด้วยประชากร และเป็นที่รวมของคนที่มีความแตกต่างทางพื้นเพ ซึ่งอยู่ในเขตเมือง เทศบาลเป็นต้น สังคมเมืองมีลักษณะคือ ประชากรมีความสัมพันธ์กันแบบทุติยภูมิประชากรอยู่อย่างหนาแน่น มีการแข่งขันสูงมีชุมชนอุตสาหกรรม ฐานะร่ำรวยและยากจนแตกต่างกัน มีอาชีพหลากหลาย ทั้งธุรกิจ การค้า ราชการ ลูกจ้างอุตสาหกรรม อาชีพบริการ ฯลฯ ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนมีความผูกพันกันน้อยมาก ต่างรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ครอบครัวมีความผูกพันน้อย เพราะความจำเป็นในเรื่องของเศรษฐกิจ สมาชิกในครอบครัวมีภาระต้องทำ ไม่ค่อยมีเวลาให้แก่กัน อีกทั้งความผูกพันกับเพื่อนบ้านก็น้อย ชุมชนตั้งอยู่ในเขตที่มีผู้อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นศูนย์กลางความเจริญ มีประชากรหนาแน่นกว่าชนบท มักเกิดปัญหาขึ้นในสังคมมากมาย และศาสนสถานยังเป็นที่สักการะเคารพ แต่คนไทยในปัจจุบันเห็นสถาบัน

ทางศาสนาเป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และสั่งสอนหลักธรรม จริยธรรม แก่คนในสังคมเท่านั้น มีการละเมิดขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีที่ดีงาม รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกสูง ค่านิยมจะเน้นหนักในเรื่องอำนาจ ความมั่นคง การย่องย่องสังคมชั้นสูง และมีความต้องการในการเลื่อนชั้นทางสังคมสูง (สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 1 ขอนแก่น, 2554)

2. ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบ ด้านการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมของไทยในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ผลกระทบด้านการปกครองและความมั่นคง ผลกระทบในด้านบวกและด้านลบ คือ สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน และชุมชน จะได้รับการปกป้องให้ดีขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนตนเอง ลดข้อขัดแย้งต่างๆ ในภูมิภาค โดยการจัดทำข้อตกลงและกลไกในการแก้ปัญหาและมาตรการป้องกันความขัดแย้ง ผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ ปัญหาความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้แก่ ปัญหาแรงงานข้ามชาติ ปัญหาชุมชนชาวต่างชาติในภูมิภาคต่างๆ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด การค้าอาวุธ และการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบในด้านบวกและด้านลบ โอกาสในการประกอบอาชีพที่เปิดกว้าง มีการจ้างงาน การขยายตัวของการลงทุน ซึ่งจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สินค้าจากต่างประเทศที่มีคุณภาพดี ราคาต่ำเข้ามาในตลาดไทยทำให้ประชาชนมีโอกาสนในการเลือกซื้อสินค้ามากขึ้นเกิดการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันในพื้นที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพสินค้าและการผลิตสินค้าใหม่ๆ ตามความต้องการของตลาดก่อให้เกิดความร่วมมือทางการค้าและการบริการ ซึ่งจะสร้างความแข็งแกร่งในด้านอำนาจการต่อรอง และการขับเคลื่อนทางการค้าและทางเศรษฐกิจ เกิดตลาดขนาดใหญ่ในภูมิภาค ซึ่งจะสร้างประโยชน์สูงสุดทางด้านการผลิต การค้า และการลงทุน เกิดการขยายตัวทางการค้าและการลงทุน จากการยกเลิกอุปสรรคด้านภาษีหรือมาตรการทางการค้า รวมทั้งการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองจากการบริโภคสินค้าและบริการ จากข้อตกลงอาเซียน การสร้างเครือข่ายการผลิตและการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเทคโนโลยีที่ทันสมัยระหว่าง

กัน การได้รับประโยชน์จากระบบโลจิสติกส์ที่มีสะดวกและราคาที่ถูกลง จากความร่วมมือทางการค้า และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาการท่องเที่ยวจากการเดินทางที่สะดวกขึ้น และการเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคของไทย

ผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ การเคลื่อนย้ายฐานการผลิต ทำให้สินค้าภายในประเทศถูกตีตลาด ส่งผลกระทบต่อการจ้างงานเกิดปัญหาการว่างงานการถูกเลิกจ้าง และการเปลี่ยนอาชีพ การเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจ มากกว่าที่จะเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจจะหว่างกันของประเทศสมาชิก การเป็นคู่แข่งทางการค้า และการแข่งขันในตลาดที่สูงขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเลือกซื้อสินค้าได้หลากหลาย นำไปสู่การกดดันราคาสินค้า และการปรับตัวของผู้ประกอบการ นโยบายของรัฐบาลไทยด้านค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท ทำให้ต้นทุนการผลิตในประเทศสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อการย้ายฐานการผลิตในประเทศ กลุ่มธุรกิจขนาดเล็กและผู้ประกอบการในชุมชน จะได้รับผลกระทบจากการแข่งขันที่สูงขึ้น ทำให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการในชุมชนเสียเปรียบด้านเงินทุน และการแย่งการตลาด

3. พัฒนาการทางเศรษฐกิจของไทย

ชนชาติไทยมีพัฒนาการความเจริญในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ศิลปวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับรัฐเพื่อนบ้านใกล้เคียง และรัฐที่อยู่ไกลในเอเชีย และซีกโลกตะวันตก ทำให้เกิดการผสมผสานอารยธรรมต่างๆ รวมกันเป็นเอกลักษณ์ไทย ซึ่งถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวไทย โดยมีสองอารยธรรมใหญ่ที่มีอิทธิพลต่ออารยธรรมไทยคือ อารยธรรมตะวันออกกับอารยธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นผลให้อารยธรรมไทยมีพัฒนาการความเจริญทางสังคมศิลปวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ สืบทอดกันมายาวนาน อันส่งผลต่อความเจริญงอกงามทางความคิด รูปแบบ การดำเนินชีวิต เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระยะต่อมา

เศรษฐกิจไทยสมัยสุโขทัย

สัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจของกรุงสุโขทัย คือ ข้อความใน หลักศิลาจารึกหลักที่ 1 กล่าวว่า “เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” (อัสวิน โกเมนเมนะ, 2517:48) พื้นฐานทางเศรษฐกิจการยังชีพของกรุงสุโขทัยอยู่ที่การเกษตร การค้า และการทำเครื่องสังคัมโลก การเกษตรของกรุงสุโขทัย มีการผลิตแบบดั้งเดิมพึ่งธรรมชาติ พื้นที่เพาะปลูกเป็นที่ราบลุ่ม คือ ที่ราบลุ่ม

แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และที่ราบเชิงเขา ซึ่งดินขาดความอุดมสมบูรณ์ มีการสร้างเขื่อน (สรีดงค์) หรือถนนพระร่วงพืชสำคัญที่ปลูกกันมาก คือ ข้าว มะม่วง มะพร้าว มะขาม ขนุน หนาม พลู พืชไร่และไม้ผลอื่นๆ

ด้านการค้า มีการค้าภายในอย่างเสรี มีตลาดที่สำคัญ เรียกว่า ตลาดปสาน มีการติดต่อการค้ากับ ล้านนา มอญ และอินเดีย ส่วนการค้าทางเรือมุ่งสู่จีน ญี่ปุ่น มลายู สุมาตรา และชวา สินค้าส่งออกได้แก่ ผลผลิตของป่า เครื่องเทศ เครื่องสังคัมโลก เป็นต้น สมัยสุโขทัยใช้เงินพดด้วง เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าต่างๆ

เศรษฐกิจไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา

ด้านการเกษตรกรรม ขึ้นอยู่กับลักษณะการเกษตรแบบดั้งเดิม คือยังอาศัยธรรมชาติ พืชเศรษฐกิจสำคัญ เช่น ข้าว พริกไทย ฝ้าย หนาม มะพร้าว ไม้ฝาง นอแรด หนังสัตว์ และงาช้าง

ด้านการต่างประเทศ กรุงศรีอยุธยาติดต่อกับค้าขายกับอินเดีย จีน ญี่ปุ่น และอาหรับ การค้าขายกับจีน เรียกว่า จัมก้อง (การยอมรับเป็นเมืองขึ้นของจีนโดยต้องส่งเครื่องราชบรรณาการ แล้วจีนจะตอบแทนคืนที่มากกว่าในฐานะประเทศที่ยิ่งใหญ่) สินค้าออก ที่สำคัญ เช่น ของป่า ดีบุก เงิน พลอย และเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น สินค้าเข้าที่สำคัญ เช่น แพร เครื่องถ้วยชาม ดาบ ทองแดง และเกราะ เป็นต้น การค้ากับชาติตะวันตก เริ่มปรากฏตั้งแต่หลังสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 เป็นต้นมา ชาติตะวันตกชาติแรกที่เข้ามาติดต่อกับค้าขาย ได้แก่ โปรตุเกส สเปน อังกฤษ ฮอลันดา ฝรั่งเศส และเดนมาร์ก สินค้าออกที่ชาวตะวันตกต้องการ เช่น งาช้าง ไม้กฤษณา ไม้จันทน์ และไม้หอม เป็นต้น สินค้าเข้า เช่น กระสุนดินดำ ปืนไฟ และกำมะถัน เป็นต้น

ในสมัยของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองได้มีการตั้ง พระคลังสินค้า เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการซื้อขายสินค้า ทำให้การค้า ของกรุงศรีอยุธยาเป็นระบบผูกขาดมากขึ้น การค้ากับต่างประเทศ ของกรุงศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรืองที่สุด ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิและ สมเด็จพระเอกาทศรถ และการค้ากับต่างประเทศของกรุงศรีอยุธยาเสื่อมลง ในสมัยสมเด็จพระเพทราชา เพราะนโยบาย ของผู้นำที่ไม่ต้องการจะคบค้ากับ ชาติตะวันตก จนเกิดความขัดแย้งระหว่างกรุงศรีอยุธยากับฝรั่งเศส

รายได้แผ่นดินของกรุงศรีอยุธยา รายได้ของกรุง

ศรีอยุธยาแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ 3 ประเภท คือ รายได้จากภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ได้แก่ จังกอบ คือค่าผ่านด่านขนอนทั้งทางบกและทางน้ำ รับจะเก็บจากราษฎรในอัตรา 10 ชัก 1 ถ้าเป็นภาษีขาเข้า เรียกว่า ภาษีร้อยชัก ถ้าเก็บตามความกว้างของปากเรือ เรียกว่า ภาษีปากเรือ หรือ ภาษีเบิกร่อง อากร คือ การเก็บภาษีจากราษฎรที่ไม่ได้ประกอบอาชีพค้าขายโดยตรง เช่น ทำนา ทำสวน และทำไร่ ส่วย คือการเก็บสิ่งของแทนการเกณฑ์แรงงานไพร่หลวง เช่น ดิบูก มูลค่างควา รังนก และส่วยบรรณาการที่ได้จาก เมืองประเทศราช ฤชา คือ ค่าธรรมเนียมที่รัฐเก็บจากประชาชนที่มาใช้บริการจากรัฐ เช่น การออกโฉนด และค่าธรรมเนียมในการฟ้องร้อง

ผลกำไรจากการค้าขายพระคลังสินค้า พระคลังสินค้ามีกำไรมาจากการซื้อขายสินค้าต้องห้าม เช่น มูลค่างควา งาช้าง และกระสุนดินดำ ซึ่งถือว่าเป็นรายได้หลักที่สำคัญอย่างหนึ่งของแผ่นดิน

รายได้จากการค้ากับต่างประเทศ กรุงศรีอยุธยาค้าขายกับประเทศทั้งในเอเชียและยุโรป จึงมีรายได้เข้าประเทศทั้งผลกำไร จากการค้า ภาษีขาเข้า และภาษีขาออก

เศรษฐกิจไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ลักษณะเศรษฐกิจแบบยังชีพ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 ก่อนเกิดสัญญาเบาว์ริง) สภาพเศรษฐกิจของไทยมีลักษณะเป็น “เศรษฐกิจแบบยังชีพ” เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนและนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น ๆ ภายในท้องถิ่น ในส่วนรายได้ของหลวงได้มาจากภาษีประเภทต่าง ๆ เป็นหลัก ได้แก่ จังกอบ คือ ภาษีที่เก็บจากสินค้าขาเข้า - ขาออก อากร คือ ภาษีที่เรียกเก็บจากการประกอบอาชีพของราษฎรที่ไม่ใช่การค้า เช่น ทำนา ต้องเสียอากรนา ฤชา คือ ค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากราษฎร เมื่อขอให้ทางการจัดสิ่งใดได้ เช่น การออกโฉนดที่ดิน ส่วย มีหลายประเภทที่สำคัญ ได้แก่ สิ่งของ หรือเงินทดแทนค่าแรงงานที่ราษฎรจ่ายให้เพื่อไม่ต้องเข้ามาทำงานให้ทางการ

นอกจากนี้ในสมัยรัชกาลที่ 3 มีรายได้มาจาก กำไรจากการผูกขาดการค้าโดย “พระคลังสินค้า” เป็นหน่วยราชการที่ทำหน้าที่ค้าขายกับต่างประเทศ (สังกัดกรมคลังหรือกรมท่า) การค้าเรือสำเภาล่วง โดยพระคลังทำหน้าที่แต่งตั้งเรือสำเภาล่วงนำสินค้าไปขายยังต่างแดน เช่น จีน ขวา มลายู

การปรับปรุงการจัดเก็บภาษีอากรและรายได้เพิ่มเติมในสมัยรัชกาลที่ 3 การประมูลผูกขาดการเก็บภาษีอากร เรียกว่า “ระบบเจ้าภาษีนายอากร” เงินค่าผูกมัดข้อมือเงินเป็นเงินที่ชาวจีนต้องเสียให้รัฐแทนการถูกเกณฑ์แรงงาน เงินค่าราชการ เป็นเงินที่ไพร่หรือราษฎรชายชาวไทยต้องให้รัฐแทนการเข้าเวรรับราชการ

เศรษฐกิจไทยยุคทุนนิยมโดยรัฐ

สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีระหว่าง พ.ศ. 2481 - 2487 มีนโยบายพัฒนาประเทศ คือ นโยบายส่งเสริมลัทธิชาตินิยมทางเศรษฐกิจ ภายใต้คำขวัญ “ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ” ด้านพาณิชย์กรรม รัฐบาลต้องการสนับสนุนให้คนไทยประกอบอาชีพค้าขาย ด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลจะลงทุนดำเนินการผลิตในอุตสาหกรรมที่เอกชนไม่มีทุน หรือขาดความชำนาญ (กฤษณา วิเชียรเพชร, 2553:47-49)

สภาพเศรษฐกิจไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภายหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 แล้วได้นำเอาความคิดเกี่ยวกับการวางแผนเศรษฐกิจมาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้ดีขึ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรกเมื่อ พ.ศ. 2504 - 2509 มีระยะเวลา 6 ปี จนมาถึงปัจจุบันประเทศไทยประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

ปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔ ขาดดุลการค้ามากขึ้น
ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘ การขึ้นราคาน้ำมันเป็นผลให้สินค้ามีราคาแพง

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๑๙ เกิดปัญหาเงินเฟ้ออย่างรุนแรง
ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๗ ดุลการค้าเงินขาดดุลและขาดแคลนเงินตราต่างประเทศทำให้รัฐบาลต้องประกาศ “ลดค่าเงินบาท”

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๔ เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า”

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๐ เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๓ เกิดปัญหาทุนสำรองระหว่างประเทศตกต่ำและปัญหาการขาดความเชื่อมั่นต่อค่าเงินบาท

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นต้นมารัฐบาลต้องดำเนินนโยบายอย่างประหยัด เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเงินและการคลัง และมีมาตรการใหม่ ๆ ออกมาใช้

บทสรุป

การเมืองการปกครองไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ก่อนหน้ามีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 อยู่ในรูปแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับระบอบเผด็จการ เพราะใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น พระมหากษัตริย์ได้อำนาจมาด้วยการสืบสันตติวงศ์ หรือการปราบดาภิเษก ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการสถาปนาหรือคัดเลือกพระมหากษัตริย์เลย ระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 มีลักษณะที่ไม่ราบรื่นและพัฒนาช้ามาก แม้ว่าจะดำเนินมาเป็นเวลากว่า 86 ปี แต่ก็พอจะอนุมานได้ว่าระบอบประชาธิปไตยได้หยั่งลึกพอสมควร การศึกษาการเมืองการปกครองไทยหากจะแบ่งยุคสมัยให้เหมาะสมแก่การศึกษาแล้วจะแบ่งออกได้เป็น 3 ยุคสมัยด้วยกัน คือ สมัยสุโขทัย ระหว่าง พ.ศ. 1781 – 1921 สมัยอยุธยา พ.ศ. 1893 – 2310 และสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 – 2475 และหลักจาก พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน

เศรษฐกิจสังคมไทย สมัยพันกว่าปีที่แล้วถึงเมื่อราว 150 ปีที่แล้วเป็นเศรษฐกิจการเกษตรที่ผลิตแบบพึ่งตนเองตามธรรมชาติหรือเศรษฐกิจพอเพียง มีอาหารการกินและปัจจัยที่จำเป็นสนองความต้องการของสมาชิกได้ดีพอสมควร เพราะธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ประชากรมีไม่มาก การจัดองค์กรทางเศรษฐกิจสังคมมีรูปแบบง่าย ๆ ก็มีกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรม ที่ทำให้

สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขจะมีปัญหาบ้างก็เวลาเกิดสงคราม เกิดทุกข์ภัยภัยและโรคระบาดหรือการข่มเหงรังแกของผู้มีอำนาจ แต่สภาพชีวิตประชาชนโดยทั่วไปมีเศรษฐกิจแบบพอเพียงประชาชนไม่ได้ยากจน ขาดแคลนปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เมื่อประเทศไทยเริ่มเปิดประตูการค้าและพัฒนาประเทศแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมในสมัยรัชกาลที่ 4 กรุงรัตนโกสินทร์สภาพเศรษฐกิจและสังคมของไทยได้เปลี่ยนแปลงขนานใหญ่จากการทำการเกษตรและการผลิตเพื่อใช้เป็นการผลิตเพื่อขายทั้งเกษตรและอุตสาหกรรม มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการลงทุนผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ทำให้ประชาชนมีสินค้าและบริการใช้มากขึ้น แต่ก็ทำให้ทรัพยากรถูกทำลายสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมลง วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบชุมชนเมืองที่ภาคอุตสาหกรรมการค้าบริการเจริญเติบโตมากขึ้น

สังคมไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกเหนือจากวัฒนธรรมของประเทศไทยเองแล้ว เรายังได้อิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาผสมผสานอีกด้วย กล่าวคือ ในสมัยสุโขทัยสังคมไทยได้รับวัฒนธรรมหลักๆมาจากอินเดียและขอม โดยเฉพาะด้านศาสนา แบบแผนการปกครองกฎหมาย โดยมีวัฒนธรรมจีนเข้ามาผสมผสานอยู่ในช่วงปลายสุโขทัย ต่อมาในสมัยอยุธยา นอกเหนือจากวัฒนธรรมอินเดีย ขอม และจีนแล้วก็เริ่มมีวัฒนธรรมจากชาติตะวันตก เช่น อังกฤษ โปรตุเกส ฮอลันดาเข้ามาเผยแพร่ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมตะวันตก ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทย ทำให้ความสลับซับซ้อนของลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

References

- Wichianphen, K. (2010). *History of Rattanakosin period*. Bangkok: Physics center. (in Thai)
- Kasetsiri, C. (2004). *Ayutthaya*. (4th ed.). Bangkok: Toyota Foundation. (in Thai)
- Tungsiriwanich, T. (2005). *Discovering Ayutthaya*. Bangkok: Matichon News. (in Thai)
- Saraya, T., & Member. (2001). *Social studies textbooks (Soc.605)*. Bangkok: Thai Watana Panich. (in Thai)
- Seewichailampun, T. (2012). *Thai economic*. Faculty of Economics: Chiang Mai University. (in Thai)
- Suwansee, P., & Piamsuwankit, S. [n.d.] *Global community*, Faculty of Social Sciences: Chiang Rai Rajabhat University. (in Thai)
- Sukhothai Thammathirat Open University. *Thai social and political history no.1-7 field of Political*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Dechakhup, W., & Phisphumwithee, P. (2011). *The old stories*. Bangkok: Matichon News. (in Thai)
- Phuyothin, W., & Member. [n.d.] *Civic duty culture and having life society (Senior High School)*. Bangkok: Aksorn Charoen Tat. (in Thai)
- Pongsripian, W. (2008). *Ayutthaya historical on geography and the ancient of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province*. Bangkok: Usakane. (in Thai)
- Wanliphodom, S. (2005). *Ours Ayutthaya*. (7th ed.). Bangkok: Matichon News. (in Thai)
- Public Relations Office Region 1 Khonkaen, *The characteristics of Thai society*. Retrieved from http://region1.prd.go.th/ewt_news.php?nid=42361. (in Thai)
- Wongthet, S. (2009). *Ayutthaya grandiosely*. (3rd ed.). Bangkok: Matichon News. (in Thai)
- Komonmena, O. (1974). *Sukhothai economy in King Ram Khamhaeng*, Master of Arts. Faculty of Historical Archaeology: Silpakorn University. (in Thai)

